

معرفی کتاب شریف «غیبت نعمانی»

محمد بن ابراهیم بن جعفر نعمانی ملقب به کاتب و مکتبی به ابن ابی زینب، در اواسط قرن سوم هجری (احتمالاً ۲۵۶ ه.ق) زاده شده است. او از اساتید فراوانی بهره جسته که مهم ترینشان شیخ عالی مقام جناب محمد بن یعقوب کلینی است و اساساً به جهت این که نعمانی، کاتب شیخ کلینی بوده او را کاتب خوانده‌اند. از جمله تألیفات گرانقدر او که به ثبت رسیده می‌توان به سه کتاب زیر اشاره کرد:

۱- کتاب الغیبه

۲- کتاب الفرائض

۳- کتاب الرد علی الاسماعیلیه؛ چون در روزگار شیخ نعمانی این فرقه، بزرگترین مخالف و شدیدترین منکر امامیه بوده‌اند؛ شیخ در کتاب الغیبه‌ی خودش هم خیلی به بیان روایت در بطلان این فرقه آورده و اساساً توجه خاصی به مقابله‌ی علمی با این انشعاب انحرافی و سرکردگان آن داشته است.^۱

از زندگانی شخصی و علمی این شیخ مجاهد، اطلاعات دقیق و کاملی در دست نیست اما آنچه می‌توان درباره‌ی فعالیت های علمی او بیان کرد این است که در شهرهای: شیراز، بغداد، طبریه

^۱- امروز هم این فرقه زنده است. جمعیت دو استان در عربستان همین فرقه‌اند در حالی که شیعیان اثنی عشری در فشار و سرکوب و مراقبتند! شیعه‌ی خط آفرین و تحول ایجادکن، شیعه‌ی دوازده امامی است. بدین جهت دیگر شیعه‌ها ممانعتی برای کار و پیشرفت ندارند و از این جهت است که رشد می‌کنند و حتی رشدشان می‌دهند. این فرقه بزرگترین مرکز ترویج هنرهای اسلامی در دنیا را دارند.

(از شهرهای اردن)، دمشق و حلب، کسب فیض و نیز افاضه کرده و سرانجام در سال های پس از ۳۴۲ ه.ق در شام سر به تیره‌ی تراب نهاده است.

کتاب غیبت نعمانی، کهن‌ترین کتابی است که به طور خاص درباره‌ی غیبت امام دوازدهم عجل‌الله تعالی فرجه تألیف شده است. گرچه در یونسکو قانون است که هر کتابی هزار ساله شود برایش برنامه‌ای می‌گیرند، این کتاب که به هزار و صد سال رسیده است، بدون کوچکترین توجهی همچنان در تارک تاریخ می‌درخشد!

غیبت جناب نعمانی در ۲۶ باب و مشتمل بر ۴۷۷ روایت تألیف شده است. فهرست ابواب کتاب عبارتند از:

- ۱- در نگهداری سر آل محمد از نااهلش
- ۲- اخباری که در تفسیر آیه‌ی «واعتصوا بحبل الله جمیعا» رسیده
- ۳- امامت و وصیت رهبری در اختیار خداست و بس
- ۴- روایات درباره‌ی تعداد امامان
- ۵- درباره‌ی وضع آن کس که مدعی امامت شود بدون فرمان خدا و درباره‌ی آن که علم‌ی بردارد و مدعی امامت شود قبل از قیام قائم علیه السلام
- ۶- احادیث عامه درباره‌ی امامت
- ۷- درباره‌ی کسی که بمیرد و امام خود را نشناسد یا درباره‌ی او شک کند
- ۸- روایات درباره‌ی لزوم وجود حجت در زمین
- ۹- روایات درباره‌ی این که اگر دو تن در زمین باشند یکی باید امام باشد

- ۱۰- آن چه درباره‌ی غیبت امام دوازدهم رسیده از تمامی امامان
- ۱۱- روایات درباره‌ی تحمل مشقات غیبت و انتظار فرج
- ۱۲- نا به سامانی وضع شیعه در دوران غیبت و ناملايمات آن روزگار
- ۱۳- اختصاص دارد به ویژگی‌های فردی قائم و یارانش و شیوه‌ی حکومتش در ده فصل
- ۱۴- علائم پیش از ظهور
- ۱۵- وضع آشفته‌ای که پیش از ظهور او ایجاد می‌شود
- ۱۶- نهی از تعیین وقت ظهور و بردن نام آن حضرت
- ۱۷- دشواری‌ها و ناروایی‌هایی که آن حضرت از مردمان نادان می‌بیند
- ۱۸- درباره‌ی خروج سفیانی
- ۱۹- پرچم صاحب‌الزمان همان پرچم پیامبر است
- ۲۰- درباره‌ی سپاهیان جدی آن حضرت و شمار ایشان
- ۲۱- وضع شیعه در هنگامه‌ی خروج قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف
- ۲۲- آن حضرت دعوت به احکام تازه می‌فرماید
- ۲۳- سن حضرتش در زمان امامت و مدت امامتشان
- ۲۴- روایاتی درباره‌ی اسماعیل پسر امام صادق علیه السلام
- ۲۵- درباره‌ی این که اگر کسی امامش را شناخت، تقدم و تأخر ظهور امام، زیانی به آن شخص نخواهد رسانید
- ۲۶- مدت حکمرانی قائم پس از ظهور

زمان تألیف کتاب بین سالهای ۳۳۶ تا ۳۴۲ ه.ق می‌باشد که در سال ۳۴۲ ه.ق جناب نعمانی، کتاب خود را بر محمدبن علی ابوالحسن الشجاعی کاتب، قرائت کرده و او نگاشته است.

جناب نعمانی در مقدمه‌ی کتاب غیبت درباره‌ی سبب گردآوری و نگارش کتاب چنین می‌فرماید:

«دیدم گروه‌هایی از شیعه که خود را به پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم نسبت می‌دهند و به امامت امامان نیز معتقدند، با یکدیگر اختلاف کرده و از هم گسیخته‌اند و نسبت به واجبات بی‌تفاوت و مرتکب محرمات گشته‌اند و غالب آنان درباره‌ی امام زمان خود دچار تردید شده‌اند، حال آن که خداوند به موجب فرموده‌ی خود «ما کان لهم الخیره» او را برگزیده است. با تأمل دریافتم که این شک و شبهه به سبب دوران پر فتنه‌ی غیبت امام است که پیامبر و امیرمؤمنان و تک‌تک امامان پاک، که درود خدا بر ایشان باد! این روزگار و آزمون‌های آن را توصیف فرموده‌اند. با این همه، مردمان به گمراهی و به بیراهه کشیده شده‌اند. به جانم سوگند! دیدم که این گمراهی از کمی نقل حدیث و نبود ژرفای فهم آن است؛ گویا مردم هم روایت و هم درایت را رها ساخته‌اند! از این روی، با قصد قربت بر آن شدم که روایت مربوط به امام پرده‌نشین را از امیرمؤمنان و سایر امامان پاک تا آخرین امام، گرد آورم تا برای پیرو حق، حجتی رسا باشد...»^۲

^۲ - منابع: غیبت نعمانی ترجمه‌ی محمد جواد غفاری، نشر صدوق/ بررسی توصیفی و تحلیلی کتاب الغیبه نعمانی نوشته حیدرعلی رستمی، بوستان کتاب/ حیات محبوب تألیف سیدحسین حسینی، انتشارات نگار.